

ÇOK PARTİLİ DÖNEM TOKAT MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK PROFİLLERİ*

Ali ARSLAN* -Gülten ARSLAN**

Özet

Toplumsal yapı içindeki pozisyonları, kontrol ettikleri kaynaklar ve sahip oldukları güç bakımından, iktidar hiyerarşisinin en üst katmanlarını oluşturan elitler, birey ve toplum açısından son derece büyük bir öneme sahiptirler. Siyasi elitler ise, toplumun siyasi yapısı içinde, en etkin elit gruplarından birini oluştururlar. Milletvekilleri, siyasi elitlerin en temel unsurlarından biridir. Tokat milletvekilleri de, öteki 81 ili temsil eden milletvekilleri gibi, Türk siyasi elitlerinin en önemli parçalarından birini oluştururlar. Bu araştırmanın amacı Tokat milletvekillerini, Türkiye Cumhuriyeti'nde çok partili hayatın başlangıcından itibaren tarihi süreç içerisinde sosyolojik olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda örneklem grubu olarak, Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreninden, 1946-2014 yılları arası, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında görev yapmış Tokat milletvekilleri seçildi. "Konumsal Analiz Tekniği" kullanılarak, TBMM'nin kurumsal kayıtları ve yayınları, özellikle de meclis albümleri incelenerek, çok partili dönemde Tokat milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin toplumsal özgeçmişleri temelinde bir veri seti oluşturuldu. Bu veri seti SPSS kullanılarak analiz edildi. Oluşturulan veri setinden hareketle öncelikli olarak yaş, cinsiyet, eğitim, mesleki özgeçmiş, aile yapısı gibi toplumsal ve demografik faktörlerden hareketle, çok partili dönem Tokat milletvekillerinin sosyolojik profilleri analiz edildi. Buna ilaveten, çok partili dönem Türk siyasi elitleri içinde Tokat milletvekillerinin yeri incelenerek, Türkiye'nin genel siyasi yapısı içinde Tokat'ın önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tokat, Tokat Milletvekilleri, Çok Partili Dönemde Tokat Milletvekilleri, Elit, Siyasi Elit.

Abstract

This study was designed to analyse the sociological profiles of Tokat MP's in Turkish Multi Party Period (1950-2014). Social background characteristics were employed to realise the purposes. Major sociological indicators (such as gender, age, education, occupation, family size,

* Bu makale, 25- 26 Eylül 2014 tarihinde Tokat'ta, Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen, Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'nda sunulan "Çok Partili Dönem Türk Parlamento Tarihinde Tokat Milletvekilleri: Çok Partili Dönem Tokat Milletvekillerinin Sosyolojik Profilleri" isimli bildirden geliştirilerek hazırlanmıştır.

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, aliarslan@mersin.edu.tr

** Siyaset Bilimci ve Araştırmacı, gultenb.arslan@hotmail.com

etc.) were used to achieve the aims. Documentary and historical research techniques were used during the study. The major data set was produced from the official publications and records and publications of the Turkish Grand National Assembly which is the main legislative organ in Turkey. The data set was analysed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

Keywords: Tokat, Tokat MP's, Tokat MP's in Multi Party Period, Elite, Political Elite.

Dilimize Fransızca'dan geçmiş olan "Elit" kavramı, Latince kökenli bir sözcüktür (Arslan, 2012: 588-9). Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde ise 1930'lu yıllarda akademik hayatta yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Mosca, 1939). Kavram Mosca tarafından, Saint Simon'dan esinlenerek geliştirilmiş olup, akademik yaygınlık kazanması Pareto sayesinde olmuştur.

Teorik açıdan elit, kurumsal iktidara sahip, toplumsal kaynakları kontrol edebilecek konumda bulunan, karar verme sürecini doğrudan ya da dolaylı olarak ciddi bir şekilde etkileyebilen, karşıtlarına rağmen istek ve amaçlarını gerçekleştirebilen bireyler olarak tanımlanabilir (Arslan, 2005-a; Arslan, 2004-h; Arslan, 2012). Metodolojik olarak "konumcu yaklaşım" ve "karararcı yaklaşımlar" (Turhan, 1991) temelinde ele alındığında ise elit, stratejik toplumsal kurumların en üst ya da karar verme sürecine en yakın konumlarını işgal eden bireyler olarak tanımlanabilir. Toplumun en önemli ve en stratejik kurumları arasında ise başta siyaset kurumu olmak üzere (Arslan, 2005-b) ekonomi (Arslan, 2003-d), ordu (Arslan, 2004-d), yargı, eğitim ve medya (Arslan, 2004-c) gibi kurumlar sayılabilir.

Öte yandan araştırmanın temelini oluşturan siyasi elit kavramına gelince: Öz olarak siyasi elit (Frey, 1969; Turhan, 1991; Landau, 1980), siyaset kurumunun en üst ya da en üste yakın konumlarını işgal eden bireyler olarak tanımlanabilir. Bir başka anlatımla, siyaset kurumunun temelini oluşturan siyasi partiler ile yasama ve yürütme organlarının en üst konumlarını ellerinde bulunduran bireyler, siyasi elit olarak tanımlanabilir (Arslan, 2012-a). Bu çalışmada siyasi elit kavramı ve milletvekilleri ile sınırlandırıldı.

Araştırmaya konu edilen Tokat milletvekilleri de, Türk siyasi elitlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Tokat ilimiz, Karadeniz Bölgesi'nin, Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alan oldukça önemli illerimizden biridir. Binlerce yıllık tarihi zenginlikleri ve sahip olduğu doğal güzellikleri ile ülkemizin en önemli illerinden biridir. Yeşilirmak, Kelkit Çayı ve Çekerek ırmağının suladığı verimli ovaları, elverişli iklimi ve zengin el sanatları yöreye ayrı değer katar. Avrupa'yı Asya'ya bağlayan ticari yollar üzerinde olması ve tarihin derinliklerinden beri koruya geldiği jeopolitik-jeostratejik konumu, ülkenin toplum ve siyasi hayatındaki yerini ayrıcalıklı hale getirir. Tokat'ın günümüzde ekonomik hayatında tarım, tarıma dayalı sanayi ve küçük sanayi kuruluşları önemli bir yer tutar. Başta şeker pancarı, tütün olmak üzere yaş

sebze ve meyve, buğday ve diğer tahıl-endüstriyel tarım ürünleri, Tokat ili gıda endüstrisi açısından hayati önem taşır (Arslan ve Arslan, 2013-c; Arslan ve Karataş, 2012-c).

1. Araştırmanın Yöntemi

Başta da belirtildiği gibi bu çalışmada Tokat milletvekillerinin, tarihsel bir bakış açısıyla sosyolojik açıdan incelenmesi hedeflendi. Bu amaç doğrultusunda elit sosyolojisinin (Hertz & Imber, 1995; Arslan, 2007; Moyser & Wagstaffe, 1987) yöntem ve teknikleri (Gilbert, 1994) kullanıldı. Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreni, zaman boyutunda sınırlandırılarak, 1950-2015 yılları çalışma evreni olarak belirlendi. Bu evrenden örneklem grubu olarak, 1950-2013 yılları arasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, Tokat milletvekili olarak görev yapmış/yapmakta olan parlamenterler seçildi. Milletvekillerini tanımlarken metodolojik olarak "Konumsal Analiz Tekniği" kullanıldı. Temel veri kaynağı olarak TBMM'nin kurumsal kayıtları ve yayınları, özellikle de meclis albümleri (TBMM, 2003; TBMM, 2000; TBMM, 1997; TBMM, 1994; TBMM, 1992) kullanıldı. 17 parlamento dönemini kapsayan bu verilerden hareketle çok partili dönemde (Arslan, 2005-b) Tokat milletvekili yapmış siyasi elitlerin toplumsal özgeçmişleri ile ilgili bir veri seti oluşturuldu. Bu veri seti, sosyal bilimler arasında yaygın olarak kullanılan bir veri düzenleme ve analizi programı olan SPSS (Healey, 1993; Gilbert, 1997; Altunışık, 2004) ortamında analiz edildi.

Araştırma, ağırlıklı olarak betimleyici türden bir sosyolojik araştırma olup, Tokat milletvekillerinin sosyolojik portrelerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Belirlenen dönemde görev yapmış Tokat milletvekilleri, sosyolojik olarak incelenirken yaş, cinsiyet, eğitim, mesleki özgeçmiş, aile yapısı gibi sosyal ve demografik faktörler kullanıldı. Araştırmanın ikinci boyutunda ise ulaşılan bulgular ile çok partili dönem (Arslan 2003-c) Türk siyasi elitleri konusunda daha önce yapılmış çalışmaların bulguları karşılaştırılarak çalışma detaylandırıldı.

Çalışmada, başta aşağıdaki sorular olmak üzere konu ile ilgili olabilecek öteki bazı soruların ve bunlarla ilişkili alt soruların cevapları araştırılmıştır:

- Tokat'ın siyasi yapısı içinde milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü belirleyici bir etkiye sahip midir?
- Genç (Orta-genç) yaş grubu milletvekili adaylarının, Tokat'ta milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubu bireylere oranla daha mı yüksektir?
- Bazı meslek grupları, Tokat'ta siyasi elit dolaşım sürecinde daha belirleyici etkiye sahip midir?
- Milletvekili adaylarının üst düzey bürokrat-yönetici olması, Tokat'ta milletvekili seçilmesinde pozitif yönde bir etki yapar mı?

- Meslek olarak hukukçu milletvekili adaylarının Tokat'tan milletvekili seçilebilme olasılığı öteki meslek gruplarına oranla daha mı yüksektir?
 - Meslek olarak tüccar ve sanayicilik kökenli olmak, Tokat'tan milletvekili seçilme sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
 - Milletvekili adaylarının cinsiyeti, Tokat'tan milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
 - Milletvekili adaylarının erkek olması, Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
 - Yabancı dil bilmek, Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
 - Eğitim durumu Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
 - Aldığı eğitimin miktarı arttıkça, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilme olasılığı da artar mı?.
 - Üniversite mezunu olmak, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde belirleyici rol oynar mı?
 - Alınan eğitimin türü milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
 - Metropol kentlerdeki köklü üniversitelerden alınan diplomalar, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
 - Milletvekili adayının medeni durumu, Tokat'tan milletvekili seçilmesinde olumlu yönde etki yapar mı?
- Evli olmak, bireylerin milletvekili seçilmesini olumlu yönde etkiler mi?

2. Araştırmanın Teorik Temeli

Araştırmada teorik temel olarak elit teorisi kullanıldı. Sıklıkla dile getirildiği gibi elit teorisi (Etzioni, 1997; 1993; Scott, 1990; 1991; 1993; 1995) toplumu, "azlar" ve "çoklar" şeklinde iki kategoriye ayırır. Az'lar toplumdaki toplumsal ve siyasal gücün sahibidirler ve çoklar'ı yönetirler. Yöneten toplumsal erk, az'ların tekelindedir ve hayati toplumsal kararlar bu az sayıda bireyin oluşturduğu grup tarafından verilir. Gücü tekelinde tutan azlar "elit", rolleri ve rotaları genellikle azlarca belirlenen çoklar ise "halk" olarak adlandırılır. Çokluk ya da halk, göreceli olarak güç bakımından zayıf veya tamamen güçsüzdür. Seçme şansları sınırlı olan çokluğun, azlar'ın kararlarını kabul etmekten başka çareleri yok gibidir (Arslan, 2012-a; Arslan, 2003-a; 2003-b).

Elit teorisinin dört ayrı kolu vardır: Çoğulcu elit teorisi, elitist ya da seçkinci elit teorisi, demokratik elit teorisi ve demo elit perspektiftir. Bu çalışmada ağırlıklı olarak Elitist Elit ya da seçkinci elit teorisi kullanılacaktır. Elitist elit teorisinin kökenleri, klasikleşmiş elit teorisyenlerinden Pare-

to, Michels ve Mosca'ya kadar uzanır. Moyser (1987: 5), ilk elitist düşünür olarak Michels'i kabul eder. Bachrach (1967: 10) ise ilk elitist düşünür olarak Mosca'ya atıfta bulunur. Hewitt ise, Amerikalı elitist teorisyenlerinden Mills, Hunter ve Domhoff'un isimlerini öne çıkarır. Tanınmış İngiliz elitistlerin arasında ise Aaronowitch ve Miliband'ın isimleri sayılabilir.

Elitist ya da seçkin elit teorisinin öncülerinden Mosca'ya göre toplumu, daima bir azınlık grubu yönetir. Bu baskın azınlık doğal ayıklanma veya siyasi seçim yoluyla çoğunluk içinden çıkar ve etkin bir şekilde çoğunluğu yönetir (Meisel, 1962: 371). Bu dominant grup toplumun ve bireylerin yaşamında, karşı konulması zor bir güce ve göz ardı edilemeyen bir etkiye sahiptirler. Mosca kesin ve katı bir siyasi eşitlik, çoğunluğun yönetimi, özgür seçimler gibi siyasi olguların gerçekleştirilmesi son derece zor ve hatta neredeyse imkânsızdır. Bununla birlikte bu olgular, açık yönetici sınıfın temel gereklilikleridir. Mosca, açık elit sisteminin kendi yaşadığı dönem açısından bir ideal olmaktan öte bir anlam taşımadığını bilir. Ne var ki açık elit sisteminin gelecekte, toplumsal ve siyasi sorunların çözümü açısından hayati öneme sahip olacağına inanır (Arslan, 2013-a; Arslan, 2013-b; Arslan, 2012-b).

Seçkin elit teorisi, plüralist elit teorisinin zıttı görüşleri savunur. Seçkin elit teorisine göre toplumda iktidar ya da güç, toplumun iktidar yapısı içindeki sayıca az fakat en güçlü insanların oluşturduğu elit grubunun elinde yoğunlaşmış ve merkezileşmiştir (Presthus, 1964: 10). Bu elit grubu, öteki gruplar üzerinde baskın ve belirleyici konumdadır. Bu baskın grup, ötekilerin bilmediklerini bilecek, ötekilerin yapamadıklarını yapabilecek konumda ve güçtedir (Thoenes, 1966: 42).

3. Geçmişten Geleceğe Tokat Milletvekilleri

İtalyan düşünür Pareto (1968), "Tarih aristokrasilerin mezarlığıdır" der. Bu betimleme toplumda, elitler ile halk arasında sürüp giden bir hareketliliğin varlığına işaret eder. Bu deveran elitlerin dolaşımı olarak adlandırılır (Arslan, 2007: 8). Elitlerin dolaşımı ya da öteki tabirle elit deveranı üzerinde birçok faktör belirleyici güce sahiptir. Bireylerin, elit konumlarına ulaşmasında, doğuştan sahip olunan aristokratik faktörlerin yanı sıra, bireysel çabalarla kazanılan demokratik faktörler de etkilidir. Bu faktörler sosyolojik olabileceği gibi psikolojik nitelikte de olabilir. Bireylerin elit konumuna ulaşmalarında rol oynayan sosyal faktörler arasında yaş, cinsiyet, eğitim durumu, alınan eğitimin türü, eğitim görülen okul, ailesel öz geçmiş, aile yapısı, medeni durum, yabancı dil bilgisi... gibi birçok faktör sayılabilir. Bu gerçeklerden hareketle araştırmada, elit teorisi temelinde Türk siyasi elitlerinin (Arslan, 2004-e) önemli bir parçasını oluşturan Tokat milletvekilleri sosyolojik açıdan incelendi. Öncelikli olarak Tokat milletvekilleri, dünden bugüne yaş faktörü temelinde incelendiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkar.

3.1. Yaş Özellikleri Bakımından Tokat Milletvekilleri

Yapılan araştırmalar elit dolaşım süreci, özellikle de siyasi elitlerin dolaşımı sürecinde belirleyici rol oynayan faktörler arasında ilk sırayı yaş faktörünün aldığını ortaya koymaktadır. Yaş faktörünün elit dolaşımı sürecindeki etkisinin, gelişmiş ya da gelişmekte olan hemen her toplumda gözlemlenmesi mümkündür.

Bu bağlamda söz konusu faktörün etkisini, günümüz Türk toplumunda da gözlemlemek mümkündür. Tokat milletvekillerine ilişkin bulgular, bu konu ile ilgili oldukça önemli ipuçları verir. 1950'den günümüze 16 dönem boyunca Tokat ilimizi temsilen milletvekilliği yapmış toplam 113 milletvekilinin toplumsal profilleri incelendiğinde, milletvekillerinin yaş ortalamasının 45 olduğu gerçeği ortaya çıkar. Bu bulgu, yaş bakımından Tokat milletvekillerinin, orta yaşa yaklaşmış genç milletvekili özelliği gösterdiği konusunda önemli ipucu verir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi Tokat milletvekillerinin yaş ortalaması, Türkiye ortalamasına çok yakın, hatta neredeyse aynıdır.

Tablo-1: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Yaş Ortalaması

	1950'den Günümüze Siyasi Elitler	
	Türkiye Geneli	Tokat
Ortalama Yaş	45.86	45

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tablo-2: Tokat Milletvekillerinin Yaş Özellikleri

		Tokat Milletvekillerinin Yaş Özellikleri
N	Geçerli	113
	Eksik	0
Ortalama Yaş		45.0
Medyan		44,0
Mod		38
Minimum Yaş		30
Maksimum Yaş		70
Standart Sapma		8,45

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekillerinin yaşları ile ilgili daha detaylı bilgiler ise Tablo 2'de görülebilir. İncelenen süreçte Tokat milletvekilliği yapmış parlamenterlerin en genci 30 yaşındadır. En yaşlısı ise 70 yaşındadır. Bu dönemde görev yapmış 113 milletvekilin yaş ile ilgili verilerin ortancası (medyanı 44), tepe değeri (modu) ise 38'dir. Bir başka ifadeyle, Tokat milletvekilleri-

nin yarısının yaşı 44,'ün altında, yarısının ki ise üstündedir. Yine yaş bakımından en çok sayıyı 38 yaşındaki milletvekilleri oluşturmaktadır.

Tablo-3: 1950'den Günümüze Tokat Milletvekillerinin Yaş Ortalamaları

	1950'den Günümüze Tokat Milletvekilleri		
	Ortalama Yaş	Standart Sapma	Milletvekili Sayısı
9. Dönem (1950)	51,7778	10,86022	9
10. Dönem (1954)	40,3333	7,22842	9
11. Dönem (1957)	45,2000	7,98332	10
12. Dönem (1961)	46,2857	9,06852	7
13. Dönem (1965)	38,1139	5,81460	7
14. Dönem (1969)	48,1139	12,13025	7
15. Dönem (1973)	38,1139	4,74091	7
16. Dönem (1977)	44,2857	7,52140	7
17. Dönem (1983)	44,3333	7,14609	6
18. Dönem (1987)	42,8333	7,13909	6
19. Dönem (1991)	45,8333	6,49359	6
20. Dönem (1995)	49,1139	6,56832	7
21. Dönem (1999)	50,0000	7,72010	6
22. Dönem (2002)	43,7143	6,82433	7
23. Dönem (2007)	46,1139	9,35287	7
24. Dönem (2011)	45,6000	7,92465	5
Ortalama-Toplam	45,0000	8,45260	113

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekillerinin yaşlarına ilişkin veriler, dönemler bazında incelendiğinde de oldukça anlamlı bulgular ile karşılaşılır. Tablo 3 ve Grafik 1'de sergilenen bulgular, bu konuda daha ayrıntılı analiz imkânı sunar. Ortalama yaş bakımından en genç milletvekili grubu Tokat'ı, 13. ve 15. Parlamento Dönemlerinde temsil etmiştir. Daha net bir ifadeyle, Tablo 3 ve Grafik 2'de de görüldüğü gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında To-

kat'ı temsil eden, Tokat siyasi tarihinin en genç milletvekilleri grubu, 1965 ve 1973 yılı seçimlerinde iş başına gelmiştir. Bu dönem Tokat milletvekillerinin ortalama yaşı 38,14'tür.

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Öte yandan 9. dönem parlamentosu ise, Tokat'ın en yaşlı milletvekili grubu tarafından temsil edilmiş olduğu parlamentodur. Çok partili demokratik hayata gerçek adımların atıldığı dönem olan 1950 genel seçimleri ile şekillenen bu dönem Türk parlamentosunda, Tokat milletvekillerinin yaş ortalaması 51,78'dir.

Tablo-4: Tokat Milletvekillerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

		Sayı	Yüzde (%)	Toplamalı Yüzde
Yaş Grupları	30-34	10	8,8	8,8
	35-44	50	44,2	53,1
	45-54	39	34,5	87,6
	55-64	12	10,6	98,2
	65 ve +	2	1,8	100,0
Toplam		113	100,0	

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Konu yaş gruplarına dağılım temelinde incelendiğinde de çarpıcı bulgular karşımıza çıkar. İncelenen bütün dönemler ortalaması dikkate alındığında, genç ve genç-orta yaş grubunun Tokat milletvekilleri arasında dominant konumda oldukları gerçeği ile karşılaşılır. Tablo 4'te de görüldüğü gibi, 55 yaş altı milletvekillerinin genel içindeki yeri yüzde 87'den daha yüksektir. En büyük yaş grubu ise yüzde 44,2'lik temsil gücü ile 35-44 yaş grubudur. Öte yandan 65 yaş ve üzerindeki bireylerin Tokat'ta milletvekili seçil-

me şansı ise son derece düşüktür. Tüm dönemler incelendiğinde, toplam 113 milletvekili içinde, 65 yaş üstünde yalnızca 2 aday, Tokat ilinden milletvekili seçilebilme şansı bulabilmiştir.

Tablo-5: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	YAŞ GRUPLARI %					Toplam
	30-34	35-44	45-54	55-64	65, +	
Çok Partili Dönemde Türkiye Geneli (%)	8	39	34	15	4	100
1950'den Günümüze Tokat Milletvekilleri (%)	8,8	44,2	34,5	10,6	1,8	100

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekilleri Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında ise bazı farklılıklara rağmen bazı açılardan benzer bir görünüm ile karşılaşılır. Tablo 5'te de görüldüğü gibi genç ve en yaşlı milletvekilleri grubu bakımından, Tokat milletvekillerinin Türkiye geneli ortalamasından farklılaştığı göze çarpar. Özellikle de, 35-44 yaş grubu ile 55 yaş üzeri milletvekillerinde bu farklılıklar dikkat çeker.

3.2. Tokat Milletvekillerinin Mesleksel Özgeçmişleri:

Elit dolaşım sürecinde etkili olan toplumsal faktörlerden bir diğeri ise mesleksel özgeçmiştir. Toplum hayatında bazı meslekler diğerlerine oranla daha etkilidir. Bu prestiji yüksek mesleklerin üyesi bireyler, mesleklerinin kendilerin sunduğu sosyal, psikolojik ve ekonomik ayrıcalıklar sayesinde, elit dolaşım sürecinde ön plana çıkmaktadırlar.

Bu realite dikkate alınarak Tokat ili özelinde, milletvekili seçilme sürecinde bireylere avantaj sağlayan meslekler de incelendi. Bir başka anlatımla mesleklerin elit dolaşım süreci üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek için, 1950'den günümüze Tokat'ı parlamentoda temsil etmiş 113 milletvekilinin, mesleksel özgeçmişleri araştırma kapsamında incelendi. Tablo 6'da ve Grafik 3'te görüldüğü gibi Tokat milletvekilleri arasında hukukçu parlamenterlerin ezici bir üstünlüğü göze çarpar. Daha net bir anlatımla, Tokat milletvekillerinin dörtte birinden biraz fazlası hukukçu, yani avukat, hâkim ya da savcıdır. Bu meslek grubu mensuplarını tüccar ve sanayiciler ile çiftçiler ve doktorlar izlemektedir. Sivil bürokrasi ve yöneticilik kökenli milletvekilleri ile eğitimcilerin de Tokat milletvekilleri arasındaki ağırlığı yadsınamayacak kadar yüksektir.

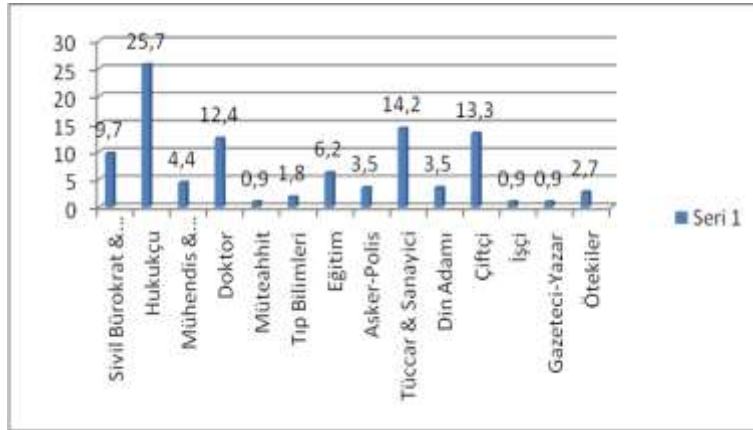
Tablo-6: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Mesleksel Özgeçmişleri

MESLEKLER	Türk Siyasi Elitleri	
	Türkiye Geneli (%)	Tokat Milletvekilleri (%)
Sivil Bürokrat & Yönetici	20.24	9,7
Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	20.8	25,7
Mühendis & Mimar	3.93	4,4
Doktor	6.1	12,4
Müteahhit	(5.9) (*)	0,9
Tıp Bilimleri (Vet.-Diş H.-Ecz.)	(3.3)	1,8
Eğitim	9	6,2
Asker-Polis	4.3	3,5
Tüccar & Sanayici	17.1	14,2
Din Adamı	(...)	3,5
Sendikalar	(1.5) (*)	-
Çiftçi	-	13,3
İşçi		0,9
Gazeteci-Yazar	(öteki içinde)	0,9
Ötekiler	8.5	2,7
Toplam	(...)	100

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

(*): Genel Olarak Türk Siyasi Elitleri İçin, 1983-2007 arası verileri içermektedir.

Grafik 3: 1950'den Günümüze Tokat Milletvekillerinin Mesleksel Profilleri

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Öte yandan Tokat özelindeki bulgular ile Türkiye geneline ilişkin bulgular, bir arada ve analojik bir yaklaşımla incelendiğinde, Tokat'ın Türkiye'nin siyasi yapısı içindeki yerinin anlaşılması bakımından oldukça önemli ipuçları ile karşılaşılır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi, Türk siyasi yaşamında

Çok Partili Dönem Tokat Milletvekilleri

en önemli ağırlığı üç meslek grubu oluşturmaktadır: hukukçular, sivil bürokrat ve yöneticiler, tüccar ve sanayiciler. Bu üç meslek grubunun Türk siyasi elitleri arasında toplam temsil edilme oranı yüzde 58'i aşmaktadır.

Tablo-7: 1950'den Günümüze Tokat Milletvekillerinin Mesleksel Özgeçmişleri

Dönem		meslek													Toplam	
		Bürokrat-yönetici	Hukukçu	Mühendis-mimar	Doktor	Mütehhit	Tıbbi bilimler)	Eğitimci	Asker-polis	Tüccar-sanayici	Din adamı	Diğer	Gazeteci-yazar	Çiftçi		İşçi
9	S	0	4	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	1	0	9
	%	,0	44,4	,0	,0	,0	,0	11,1	11,1	22,2	,0	,0	,0	11,1	,0	100,0
10	S	0	5	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	9
	%	,0	55,6	,0	,0	11,1	,0	,0	,0	11,1	,0	11,1	,0	11,1	,0	100,0
11	S	1	1	0	1	0	0	0	0	4	0	0	0	3	0	10
	%	10,0	10,0	,0	10,0	,0	,0	,0	,0	40,0	,0	,0	,0	30,0	,0	100,0
12	S	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	0	7
	%	14,3	14,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	,0	,0	57,1	,0	100,0
13	S	1	4	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	7
	%	14,3	57,1	,0	14,3	,0	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	,0	,0	,0	100,0
14	S	1	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	0	7
	%	14,3	28,6	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	14,3	,0	,0	,0	28,6	,0	100,0
15	S	0	2	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	1	0	7
	%	,0	28,6	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	28,6	14,3	,0	,0	14,3	,0	100,0
16	S	0	2	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	7
	%	,0	28,6	,0	28,6	,0	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	,0	28,6	,0	100,0
17	S	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	6
	%	16,7	16,7	16,7	16,7	,0	,0	,0	16,7	,0	,0	,0	,0	16,7	,0	100,0
18	S	0	2	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	6
	%	,0	33,3	16,7	,0	,0	16,7	,0	16,7	16,7	,0	,0	,0	,0	,0	100,0
19	S	2	0	0	1	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	6
	%	33,3	,0	,0	16,7	,0	16,7	33,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0
20	S	1	1	2	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7
	%	14,3	14,3	28,6	14,3	,0	,0	,0	,0	14,3	14,3	,0	,0	,0	,0	100,0
21	S	1	1	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	6
	%	16,7	16,7	,0	16,7	,0	,0	,0	16,7	16,7	,0	16,7	,0	,0	,0	100,0
22	S	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	7
	%	,0	14,3	14,3	14,3	,0	,0	,0	,0	14,3	,0	14,3	14,3	,0	14,3	100,0
23	S	1	1	0	2	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	7
	%	14,3	14,3	,0	28,6	,0	,0	28,6	,0	14,3	,0	,0	,0	,0	,0	100,0
24	S	1	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
	%	20,0	20,0	,0	60,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0

	%	20,0	20,0	,0	60,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0
Toplam	\$	11	29	5	14	1	2	7	4	16	4	3	1	15	1	113
	%	9,7	25,7	4,4	12,4	,9	1,8	6,2	3,5	14,2	3,5	2,7	,9	13,3	,9	100,0

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Bu bağlamda Tokat milletvekilleri incelendiğinde ise bulgular, Tokat'ta durumun, Türkiye genelinden bir hayli farklı olduğunu göstermektedir. Özellikler çiftçi ve doktor milletvekillerinin Tokat milletvekilleri arasında temsil gücü; bu meslek gruplarının Türkiye genelinde Türk siyasi elitleri arasında ki temsil gücünün çok üzerindedir. Yine aynı şekilde hukukçu milletvekillerinin de Tokat milletvekilleri arasındaki temsil gücü, Türkiye ortalamasından yüzde 25 daha fazladır. Özellikle çiftçilik kökenli milletvekillerinin oranının yüksekliği, ilin sosyo-ekonomik ve coğrafi özellikleri ile yakından ilişkilidir. Tarım ve çiftçilik yörenin en önemli gelir ve geçim kaynakları arasındadır. Çiftçilerin milletvekilleri arasında etkili bir konum teşkil etmesi, diğer birçok kentten (Arslan, 2012-b; Arslan 2013) ve Türkiye ortalamasından bir hayli farklı durumdur.

Tokat milletvekillerinin mesleki geçmişleri ile ilgili çok daha ayrıntılı bulgulara ise Tablo 7'de yer verilmiştir. Bu tablodaki bulgular, mesleklerin dönemsel dağılımı ve milletvekillerinin mesleki geçmişleri ile bu süreçte yaşanan değişime dair ayrıntılı ve aydınlatıcı bilgiler sergilemektedir. Örneğin, genel ortalama bazında değerlendirildiğinde Tokat milletvekilleri arasında en güçlü meslek grubu konumundaki hukukçular, en yüksek temsil gücüne 10. Dönem parlamentosunda ulaşmışlardır. 1954 genel seçimlerinde Tokat'tan seçilen 9 milletvekilinin 5'i hukukçudur. Bir başka anlatımla bu dönem Tokat milletvekillerinin yüzde 55,6'sını hukukçu kökenli milletvekilleri oluşturmaktadır. Daha da fazlası, 19. Dönem parlamentosu dışında, Tokat milletvekilleri arasında en az bir hukukçu milletvekili bulunmaktadır. Bütün bu bulgular Anadolu'da hâkim, savcı, avukatlar ile doktorların da mesleki itibarının yüksekliğine işaret etmektedir.

3.3. Tokat Milletvekillerinin Eğitim Düzeyleri Ve Yabancı Dil Bilgisi

Eğitim günümüzde önemi ve değeri her geçen gün daha da artan bir toplumsal olgudur. Etkili bir statü kazanma aracı da olan eğitim, hem nicel ve hem de nitel boyutlarıyla, bireylerin statü ve konumlarının belirlenmesinde önemli bir faktör haline dönüşmüştür. Eğitim, yalnızca bireyler açısından değil, toplumların sınıflandırılmasında da belirleyici bir faktör haline gelmiştir. Daha net bir ifadeyle, toplumların gelişmişlik düzeyleri belirlenirken de, eğitim olgusu ön plana çıkar.

Eğitim olgusu, siyasal hayatta ve özellikle de elitlerin dolaşımı sürecinde (Pareto, 1968) oldukça belirleyici rol oynamaktadır. Bu faktör, Türk toplumunun siyasal yapısı üzerinde de son derece güçlü bir etkiye sahiptir.

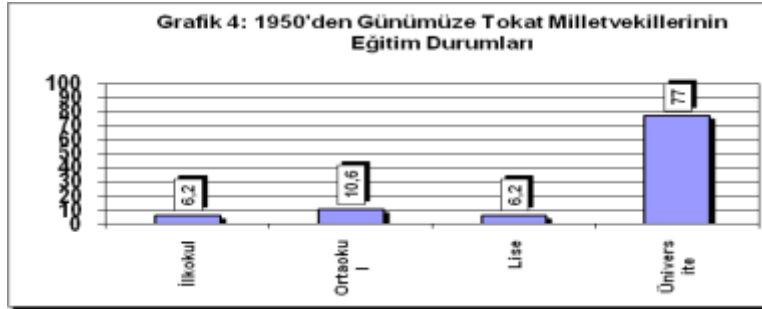
Çok Partili Dönem Türk siyasi elitlerinin beşte dördünden fazlasının üniversite mezunudur (Arslan, 1995). Oysa Türkiye genel nüfusu içinde üniversite mezunlarının oranının yüzde 10'u ancak aşmaktadır (Arslan, 2005-a: 18).

Tablo-8: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	Türk Siyasi Elitleri	
	Türkiye Geneli (%)	Tokat Milletvekilleri (%)
Üniversite	80.1	77,0
Lise	8.3	6,2
Ortaokul	7.3	10,6
İlkokul	4.3	6,2
Toplam	100	100

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılındaki araştırmasının verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

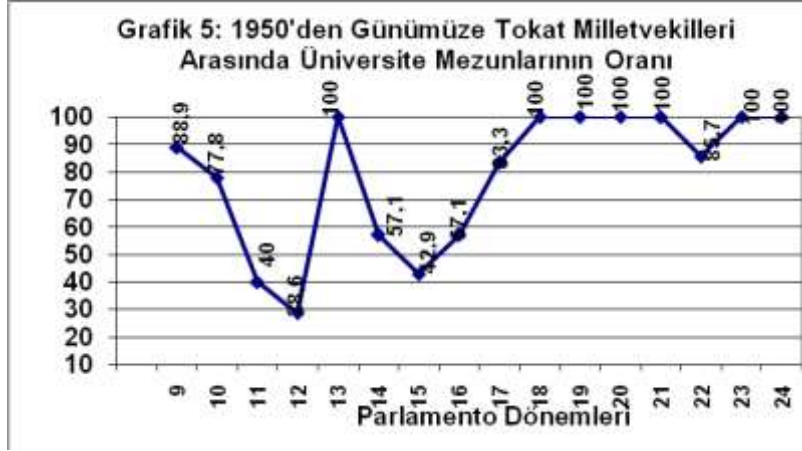
Tokat'ta siyasal elit dolaşım sürecinde de, eğitim olgusunun bu belirleyici etkisini gözlemlemek mümkündür. Özellikle konu nicel boyutları ile incelendiğinde oldukça anlamlı bir sonuçla karşılaşılır. Tablo 8'de de görüldüğü gibi Tokat milletvekillerinin eğitim durumu, Türkiye ortalamasından bir hayli farklıdır. Bir başka ifadeyle, Tokat milletvekillerinin yüzde 77'si üniversite mezunudur. Bununla birlikte, Tokat milletvekilleri arasında üniversite mezunlarının oranı Türkiye geneli ortalamasının biraz gerisindedir. Buna karşın ilkokul ve ortaokul mezunlarının Tokat milletvekilleri arasında temsil edilme oranı, Türk siyasi elitleri ortalamasının oldukça üstündedir. Bütün bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde eğitim düzeyi bakımından, Tokat milletvekillerinin elitist bir özellik taşıdığı söylenebilir. Bu görünüm, Türk siyasi elitlerinden daha düşük düzeydedir.

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekillerinin eğitimsel özellikleri daha detaylı incelendiğinde, onların toplumsal profillerine ilişkin daha özgün bulgular ile karşılaşılır. Grafik 4 ve Tablo 9'da da görüldüğü gibi, ilköğretim mezunu (ilkokul ve ortaokul bir arada) milletvekillerinin oranı yalnızca yüzde 17'ye yaklaşır.

Buna karşın en az lise eğitimi görmüş milletvekillerinin oranı yüzde 83 civarındadır. Üniversite mezunu milletvekillerinin oranı ise yüzde 77'dir.

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Üniversite mezunu milletvekillerinin dönemsel dağılımı incelendiğinde de oldukça ilginç bulgular ile karşılaşılır. Çok partili dönemin 7 parlamentosunda, Tokat'ı temsil eden milletvekillerinin tamamı üniversite mezunudur. Tokat milletvekilleri arasında üniversite mezunu milletvekillerinin en düşük olduğu dönem ise 12. ve 15. dönem parlamentolarıdır (Grafik 5 ve Tablo 9).

Tablo-9: 1950'den Günümüze Tokat Milletvekillerinin Eğitim Düzeyleri

Dönem	9	Sayı	Eğitim seviyesi				Toplam
			Üniversite	Lise	Ortaokul	İlkokul	
		8	0	1	0	9	
		% dönem içi	88,9%	,0%	11,1%	,0%	100,0%
	10	Sayı	7	0	0	2	9
		% dönem içi	77,8%	,0%	,0%	22,2%	100,0%
	11	Sayı	4	3	2	1	10
		% dönem içi	40,0%	30,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	12	Sayı	2	2	2	1	7
		% dönem içi	28,6%	28,6%	28,6%	14,3%	100,0%
	13	Sayı	7	0	0	0	7
		% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	14	Sayı	4	1	1	1	7
		% dönem içi	57,1%	14,3%	14,3%	14,3%	100,0%
	15	Sayı	3	0	3	1	7

Çok Partili Dönem Tokat Milletvekilleri

	% dönem içi	42,9%	,0%	42,9%	14,3%	100,0%
16	Sayı	4	0	2	1	7
	% dönem içi	57,1%	,0%	28,6%	14,3%	100,0%
17	Sayı	5	1	0	0	6
	% dönem içi	83,3%	16,7%	,0%	,0%	100,0%
18	Sayı	6	0	0	0	6
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
19	Sayı	6	0	0	0	6
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
20	Sayı	7	0	0	0	7
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
21	Sayı	6	0	0	0	6
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
22	Sayı	6	0	1	0	7
	% dönem içi	85,7%	,0%	14,3%	,0%	100,0%
23	Sayı	7	0	0	0	7
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
24	Sayı	5	0	0	0	5
	% dönem içi	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	87	7	12	7	113
	% dönem içi	77,0%	6,2%	10,6%	6,2%	100,0%

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekillerinin eğitim düzeyleri dönemler bazında incelendiğinde daha ayrıntılı verilere ulaşılır. Tablo 9'da da görüldüğü gibi, son iki dönem Tokat milletvekillerinin tamamı lise ya da üniversite mezunudur. Daha net bir ifadeyle 23. ve 24. Dönem Tokat milletvekilleri arasında, ilkököl ya da ortaokul mezunu hiçbir milletvekili bulunmamaktadır. İncelenen süreçte görev almış toplam 113 milletvekilinin yalnızca 7 tanesi ilkököl mezunudur. Özellikle de 10. Dönemde parlamentoda Tokat'ı temsil etmiş milletvekillerinin yaklaşık yüzde 22'si ilkököl mezunudur.

Tablo-10 : Tokat Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi

	1950'den Günümüze Tokat Milletvekilleri (%)
Yabancı Dil Bilmiyor	34,5
Bir Yabancı Dil Bilen	42,5
İki Yabancı Dil Bilen	18,6
Üç Yabancı Dil Bilen	4,4
Toplam	100

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim olgusu ile ilişkili bir başka değişken ise yabancı dil bilgisidir. Küreselleşmenin, bireylerin ve toplumların hayatı açısından belirleyici bir unsur halinde dönüştüğü günümüz dünyasında, yabancı dil bilmenin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Yabancı dil bilmek bireylerin eğitim ve meslek hayatındaki başarısı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nitelik elit dolaşım sürecinde de bireyleri, daha avantajlı ve ayrıcalıklı hale getirmektedir. Bilinen her bir yabancı dil bireylere dışa açılmada, öteki topluma ve kültürlerden olan bireyler ile iletişim kurabilmede, toplumsal ve siyasal yaşama etkin bir şekilde katılabilmeye bireyleri daha avantajlı kılmaktadır (Arslan, 2012-b).

Tablo-11: Tokat Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi, Eğitim Düzeyi İlişkisi

			Bildiği yabancı dil sayısı			Toplam	
			Bir	İki	Üç		
Eğitim seviyesi	Üniversite	Sayı	42	20	4	66	
		Eğitim seviyesi	63,6%	30,3%	6,1%	100,0%	
	Lise	Sayı	4	0	0	4	
		Eğitim seviyesi	100,0%	,0%	,0%	100,0%	
	Ortaokul	Sayı	2	1	1	4	
		Eğitim seviyesi	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%	
	Toplam		Sayı	48	21	5	74
			Eğitim seviyesi	64,9%	28,4%	6,8%	100,0%

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Bu gerçekten yola çıkılarak Tokat milletvekillerinin profilleri, yabancı dil bilgisi temelinde de incelendi. Tablo 10 ve 13'te de görüldüğü gibi Tokat milletvekillerinin üçte ikisine yakını en az bir yabancı dil bilmektedir. Birinden fazla yabancı dil bilen milletvekillerinin oranı ise yüzde 23'tür. Yabancı dil bilmeyen Tokat milletvekillerinin oranı ise yüzde 34,5'tir.

Tokat milletvekillerinin yabancı dil bilgisi eğitim seviyesi temel alınarak incelendiğinde de dikkat çekici bir tablo ile karşılaşılır (Tablo 11). Üniversite mezunu Tokat milletvekillerinin yaklaşık üçte biri iki ya da daha

Çok Partili Dönem Tokat Milletvekilleri

fazla yabancı dil bilmektedir. Ortaokul mezunu Tokat milletvekillerinin yüzde ellisi de yine iki ya da daha fazla yabancı dil bilmemektedir.

Tablo-12: Tokat Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi, Meslek İlişkisi

			Bildiği yabancı dil sayısı			Toplam
			Bir	İki	Üç	
Meslek	Sivil bürokrat-yönetici (devlet-özel-yerel yönetim)	Sayı	7	1	1	9
		%	77,8%	11,1%	11,1%	100,0%
	Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	Sayı	10	7	0	17
		%	58,8%	41,2%	,0%	100,0%
	Mühendis-mimar	Sayı	5	0	0	5
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Doktor	Sayı	7	7	0	14
		%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Müteahhit	Sayı	1	0	0	1
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Eğitimci (üniversite ve öteki)	Sayı	3	1	2	6
		%	50,0%	16,7%	33,3%	100,0%
	Asker-polis	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Tüccar-sanayici	Sayı	6	2	0	8
		%	75,0%	25,0%	,0%	100,0%
	Din adamı	Sayı	0	2	2	4
		%	,0%	50,0%	50,0%	100,0%
	Diğer	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Gazeteci-yazar	Sayı	0	1	0	1
		%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	Çiftçi	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	48	21	5	74

			Bildiği yabancı dil sayısı			Toplam
			Bir	İki	Üç	
Meslek	Sivil bürokrat-yönetici (devlet-özel-yerel yönetim)	Sayı	7	1	1	9
		%	77,8%	11,1%	11,1%	100,0%
	Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	Sayı	10	7	0	17
		%	58,8%	41,2%	,0%	100,0%
	Mühendis-mimar	Sayı	5	0	0	5
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Doktor	Sayı	7	7	0	14
		%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Müteahhit	Sayı	1	0	0	1
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Eğitimci (üniversite ve öteki)	Sayı	3	1	2	6
		%	50,0%	16,7%	33,3%	100,0%
	Asker-polis	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Tüccar-sanayici	Sayı	6	2	0	8
		%	75,0%	25,0%	,0%	100,0%
	Din adamı	Sayı	0	2	2	4
		%	,0%	50,0%	50,0%	100,0%
	Diğer	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Gazeteci-yazar	Sayı	0	1	0	1
		%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	Çiftçi	Sayı	3	0	0	3
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	48	21	5	74
		%	64,9%	28,4%	6,8%	100,0%

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Çok Partili Dönem Tokat Milletvekilleri

Tokat milletvekillerinin yabancı dil bilgisi, meslek değişkeni ile ilişkilendirildiğinde de anlamlı bulgular ile karşılaşılır. Tablo 12’de de görüldüğü gibi, üç yabancı dil bilenlerin önemli bir bölümünü eğitimci ve din adamı milletvekilleri oluşturmaktadır. İki yabancı dil bilenler arasında hukuk ve tıp kökenli milletvekilleri başı çekmektedir. Bunları tüccar ve sanayiler ile din adamları izlemektedir. Mühendis ve mimarlar ile asker ve polis kökenli milletvekilleri arasında birden fazla yabancı dil bilen hiçbir milletvekili bulunmamaktadır. Bu bulgular bizlere hangi meslek gruplarının, dünya ile daha fazla etkileşim içinde olduğuna dair ipuçları vermesi bakımından da önemlidir.

Tablo-13: 1950’den Günümüze Tokat Milletvekillerinin Dönemlere Göre Yabancı Dil Bilgisi

			Bildiği yabancı dil sayısı			Toplam
			Bir	İki	Üç	
Dönem	9	Sayı	4	0	0	4
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	10	Sayı	4	0	0	4
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	11	Sayı	6	0	0	6
		%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	12	Sayı	1	1	0	2
		%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	13	Sayı	3	0	2	5
		%	60,0%	,0%	40,0%	100,0%
	14	Sayı	3	0	1	4
		%	75,0%	,0%	25,0%	100,0%
	15	Sayı	1	1	2	4
		%	25,0%	25,0%	50,0%	100,0%
	16	Sayı	4	2	0	6
		%	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
	17	Sayı	2	2	0	4
		%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	18	Sayı	3	1	0	4
		%	75,0%	25,0%	,0%	100,0%

19	Sayı	2	2	0	4
	%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
20	Sayı	3	4	0	7
	%	42,9%	57,1%	,0%	100,0%
21	Sayı	3	2	0	5
	%	60,0%	40,0%	,0%	100,0%
22	Sayı	3	2	0	5
	%	60,0%	40,0%	,0%	100,0%
23	Sayı	4	2	0	6
	%	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
24	Sayı	2	2	0	4
	%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
Toplam	Sayı	48	21	5	74
	%	64,9%	28,4%	6,8%	100,0%

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 13'te de görüldüğü gibi, Tokat milletvekillerinin yabancı dil bilgisi, dönemler baz alınarak incelendiğinde ise şöyle bir tablo ile karşılaşılır: Tokat milletvekilleri arasında yabancı dil bilgisinin en düşük olduğu dönem, 9., 10. ve 11. dönemlerdir. Buna karşın 13 (1965 genel seçimleri), 14 (1969 genel seçimleri) ve 15. (1973 genel seçimleri) dönem parlamentosunda Tokat ilini temsil eden milletvekilleri ise en üst düzey yabancı dil bilgisine sahiptir. Bu dönem milletvekillerinin önemli bir bölümü iki ya da daha fazla yabancı dil bilmektedir.

3.4. Aldıkları Eğitimin Türü Ve Mezun Oldukları Üniversiteler Bakımından Tokat Milletvekilleri

Eğitim konusu gündeme geldiğinden incelenmesi gereken diğer önemli hususlar arasında, alınan eğitimin türü ve bu eğitimin hangi kurumlardan alınmış olduğu sayılabilir. Daha net bir ifadeyle bireylerin eğitim seviyesi kadar önemli bir başka olgu ise, alınan eğitimin türü ve bu eğitimin nereden alındığıdır. Bu faktörler elit dolaşımı ve özellikle de siyasal elit dolaşım süreci üzerinde son derecede belirleyici etkiye sahiptir. Bu gerçekten hareketle, Tokat milletvekillerinin almış oldukları eğitimin türü ve bu eğitimlerini hangi kurumlardan almış oldukları da araştırma kapsamında incelendi.

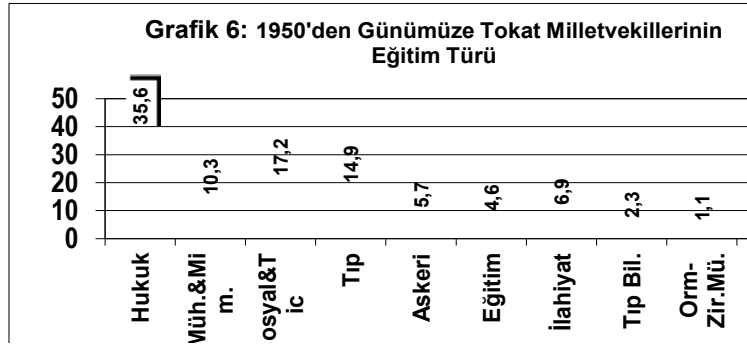
Tablo-14: Aldıkları Eğitim Türü Bakımından Tokat Milletvekilleri

		Sayı	%	Geçerli	Birikimli
Eğitim türü	Hukuk	1	27,4	35,6	35,6
	Mühendis-mimar	9	8,0	10,3	46,0
	Sosyal-politik-ekonomik-ticari bilimler	15	13,3	17,2	63,2
	Tıp	13	11,5	14,9	78,2
	Askeri	5	4,4	5,7	83,9
	Eğitim	4	3,5	4,6	88,5
	Orman-ziraat	1	0,9	1,1	89,7
	İlahiyat	6	5,3	6,9	96,6
	Tıbbi bilimler (dış-ziraat-veteriner)	2	1,8	2,3	98,9
	Öteki	1	0,9	1,1	100,0
	İlişkısız (üniversite eğitimi yok)	26	23		
Toplam		113	100		

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

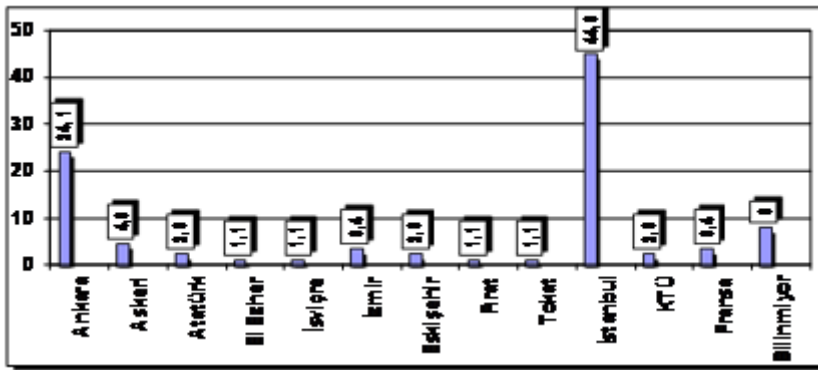
Tokat milletvekillerinin görmüş oldukları eğitimin türü incelendiğinde, hukuk eğitiminin başı çektığı gerçeği ile karşılaşılır. Tablo 14'te ve Grafik 5'te de görüldüğü gibi, üniversite mezunu Tokat milletvekillerinin üçte birinden fazlası, hukuk alanında eğitim görmüşlerdir. En küçük grubu tıbbi bilimler grubu altında toplanmış olan veteriner-eczacı-dış hekimleri ile orman-ziraat mühendisliği eğitim görmüş milletvekilleri oluşturmaktadır. En büyük ikinci grubu sosyal-politik-ekonomi ve ticari bilimler alanında eğitimi görmüş milletvekilleri oluşturmaktadır. Tıp eğitimi almış milletvekilleri ise yüzde 14,9'luk oranla ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Daha önce de dile getirildiği üzere, eğitim düzeyi ve alınan eğitimin türü gibi eğitimin alındığı kurum da elitlerin deveranında oldukça önemlidir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de toplumsal yaşama yön veren elitlerin önemli çoğunluğu "elit üniversiteleri" olarak nitelendirilen üniversitelerden mezun olmuşlardır. Böylesi üniversitelerin çoğunluğu metropol kentlerde yer almakta olup köklü bir eğitim geleneğine sahiptir (Arslan, 2013).

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Grafik 7: Tokat Milletvekillerinin Mezun Oldukları Üniversiteler

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Günümüz Türk toplumunda da, toplumsal hayatta ve eğitim sisteminde yaşanan gelişmelerle de yakinen ilişkili olarak, tanınmış seçkin üniversitelere yenileri eklenmeye başlanmıştır. Bu olgu dikkate alınarak araştırmada, üniversite mezunu Tokat milletvekillerinin diplomalarını nereden aldıkları konusu da irdelenmiştir.

Tablo-15 Tokat Milletvekillerinin Mezun Oldukları Üniversiteler

		Sayı	%	Geçerli	Birikimli
Üniversite	Bilinmiyor	7	6,2	8,0	8,0
	Ankara	21	18,6	24,1	32,2
	El Ezher Üniversitesi	1	,9	1,1	33,3
	Elazığ	1	,9	1,1	34,5

Çok Partili Dönem Tokat Milletvekilleri

	Erzurum	2	1,8	2,3	36,8
	Eskişehir	2	1,8	2,3	39,1
	Fransa	3	2,7	3,4	42,5
	Harp okulu	4	3,5	4,6	47,1
	İstanbul	39	34,5	44,8	92,0
	İsviçre	1	,9	1,1	93,1
	İzmir	3	2,7	3,4	96,6
	Tokat	1	,9	1,1	97,7
	Trabzon	2	1,8	2,3	100,0
	Toplam	87	77,0	100,0	
	Üniversite mezun değil	26	23,0		
	Toplam	113	100,0		

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Grafik 7'de ve Tablo 15'te de görüldüğü gibi, Tokat milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu İstanbul ve Ankara'daki köklü üniversitelerden mezun olmuşlardır. Sadece Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi mezunlarının Tokat milletvekilleri arasındaki oranı yüzde 78'e ulaşmaktadır. Konu daha da detaylı incelendiğinde Tokat milletvekillerinin yarıya yakınının İstanbul Üniversitesi mezunu olduğu gerçeği ile karşılaşılır. İstanbul ve Ankara üniversitelerini, Harp Okulu ve Fransa'da eğitim görmüş milletvekilleri takip etmektedir. İzmir, Eskişehir, Erzurum ve Trabzon gibi önemli kentlerimizdeki üniversitelerden mezun olmuş milletvekilleri de yine yadsınamayacak bir varlık oluşturmaktadırlar.

3.5. Tokat Milletvekillerinin Cinsiyeti, Medeni Durumu ve Çocuk Sayısı

Baştan beri anlatılan sosyolojik faktörlere ilaveten, elit dolaşım sürecinde etkili olan öteki bazı toplumsal ve demografik faktörler de vardır. Bunlar arasında cinsiyet, medeni durum ve çocuk sayısı gibi temel değişkenler sayılabilir. Bu bağlamda araştırmada, 1950'den günümüze geçen yaklaşık 65 yıllık süreç içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Tokat'ı temsil etmiş olan parlamenterler de cinsiyet, medeni durum ve çocuk sayısı gibi temel sosyolojik faktörler ışığında incelendi.

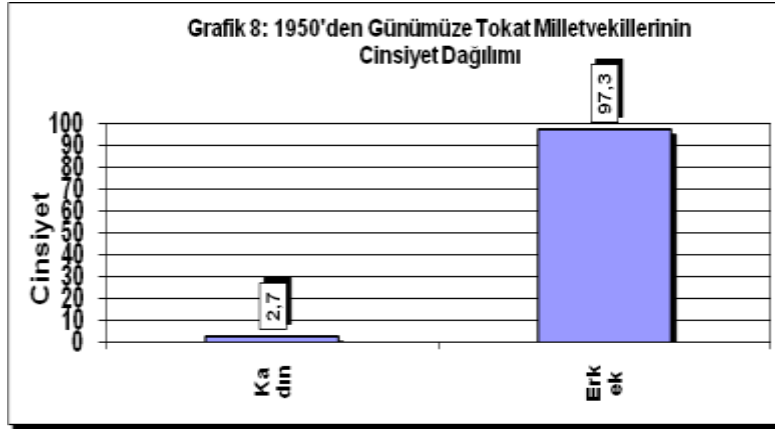
Bu konuda ilk akla gelen cinsiyet faktörüdür. Cinsiyet olgusunun, toplumsal yaşamdaki belirleyici özelliği, başta geleneksel toplumlar ve gelişmekte olan toplumlar olmak üzere hemen her toplumda gözlemlenmektedir.

mümkündür. Tokat milletvekilleri de cinsiyet faktörü bağlamında incelendiğinde son derece önemli bulgularla karşılaşılır. Tablo 16 ve Grafik 8’de de görüldüğü gibi, Türkiye genelinde olduğu gibi Tokat’ın siyasal yapısında da, erkeklerin ezici bir üstünlüğü söz konusudur. Ancak Tokat’ın siyasi yapısındaki erkek egemenliği, Türkiye genelinden biraz daha düşük gibi görünmektedir. Bir başka anlatımla Tokat ili milletvekilleri arasında kadının temsil edilme durumu, Türkiye geneli ortalamasından biraz daha yüksektir.

Tablo-16: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Cinsiyet Dağılımı

	Cinsiyet (%)		Toplam
	Kadın	Erkek	
Tokat Milletvekilleri (1950-2006)	2,7	97,3	100
Türk Siyasi Elitleri (1946-2006)	1.77	98.23	100

Kaynak: Arslan’ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

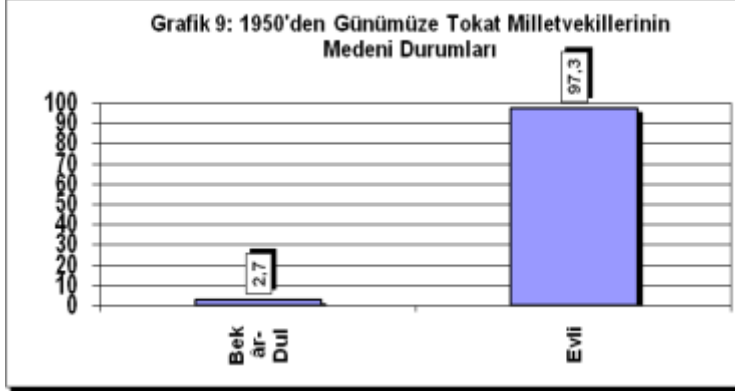
Kaynak: Arslan’ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Elit dolaşım sürecinde elen alınması gereken diğer iki önemli faktör de medeni durum ve çocuk sayısıdır. Bilindiği gibi aile toplum hayatının en önemli kurumlarından biridir. Aile kurumunun yapı ve işlevlerinde önemli bazı değişimler yaşanmış olsa da bu kurum, toplumun en temel yapı taşı olma vasfını halen korumaktadır. Toplumsal, ekonomik ve siyasal kriz dönemlerinde, “bir tampon kurum” olarak aile kurumunun toplum açısından taşıdığı önem daha bir belirgin hale gelmektedir. Türk toplumunda aile kurumunun temelinde ise evlilik olgusu yatar. Evlilik üzerinde bina edilmemiş birliktelikleri aile olarak tanımlamak oldukça zordur.

Tablo-17: Tokat Milletvekillerinin ve Türk Siyasi Elitlerinin Medeni Durumları

	Medeni Durumu (%)		Toplam
	Evli	Bekâr-Dul	
Tokat Milletvekilleri (1950-2007)	97,3	2,7	100
Türk Siyasi Elitleri (1946-2007)	93,7	6,3	100

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

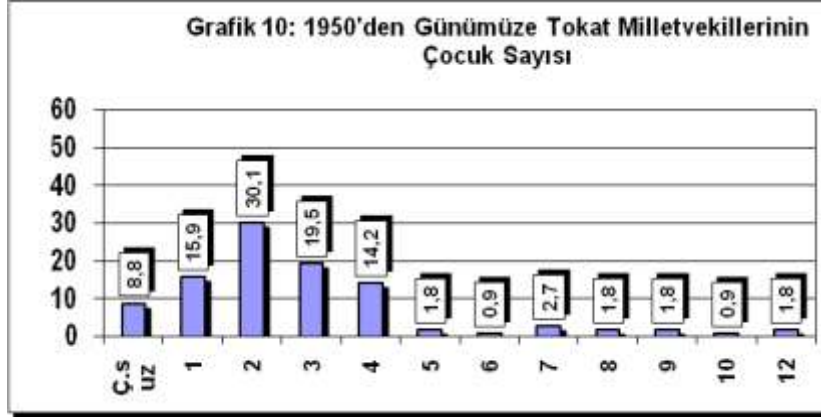
Kaynak: Arslan'ın 2014 yılı araştırmasının verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Bu tespitlerden temelinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Tokat ilini temsil eden milletvekillerinin, medeni durumları da araştırıldı. Tablo 17'de de görüldüğü gibi, hem Tokat milletvekilleri, hem de Türk siyasi elitleri arasında evli milletvekillerinin ezici bir üstünlüğü gözlemlenir. Tablo 17'de ve Grafik 9'da sergilenen bulgular, Tokat ili özelinde aile kurumuna ve evliliğe, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde bir önem ve değer atfedildiğini göstermektedir. Bir başka ifadeyle Türk siyasi elitleri arasında bekâr ya da dul milletvekillerinin oranı yüzde 6'yı aşarken, bu oran Tokat milletvekilleri arasında yüzde 3'ü bile bulmamaktadır.

Tablo-18: Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Bakımından Tokat Milletvekilleri ve Türk Siyasi Elitleri

	Ortalama Çocuk Sayısı
Tokat Milletvekilleri (1950-2007)	2.84
Türk Siyasi Elitleri (1946-2007)	2.5

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılı araştırmasının verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Türk siyasi elitleri ve Tokat milletvekilleri, sahip oldukları çocuk sayısı temelinde incelendiğinde, siyasi elitlerin aile yapısına ilişkin daha ayrıntılı bilgilere ulaşılabilir. Tablo 18'de de görüldüğü gibi, Türkiye genelinde milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 2,5'tir. Tokat milletvekillerinin çocuk sayısı ise Türkiye ortalamasının biraz daha üstündedir. Daha net bir ifadeyle Tokat milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı, Türk siyasi elitleri genel ortalamasından yaklaşık yüzde 13 daha fazladır.

Tablo-19: Tokat Milletvekillerinin Çocuk Sayısı

		Sayı	%	Geçerli	Birikimli
Çocuk sayısı	Çocuksuz	10	8,8	8,8	8,8
	1	18	15,9	15,9	24,8
	2	34	30,1	30,1	54,9
	3	22	19,5	19,5	74,3
	4	16	14,2	14,2	88,5
	5	2	1,8	1,8	90,3
	6	1	,9	,9	91,2
	7	3	2,7	2,7	93,8
	8	2	1,8	1,8	95,6
	9	2	1,8	1,8	97,3
	10	1	,9	,9	98,2
	12	2	1,8	1,8	100,0
	Toplam	113	100,0	100,0	

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılı araştırmasının verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Grafik 10 ve Tablo 19’da sergilenen bulgular, Tokat milletvekillerinin çocuk sayısı ve aile büyüklükleri hakkında daha detaylı bilgiler ortaya koymaktadır: Tokat milletvekillerinin yaklaşık dörtte biri dört ya da daha fazla çocuk sahibidir. Yedi ya da daha fazla çocuk sahibi durumundaki milletvekillerinin oranı ise yüzde 6’ya yaklaşmaktadır. Hatta on ya da daha çocuğa sahip milletvekillerinin genel içindeki büyüklüğü ise yüzde 2’nin altındadır. Üç ya da daha az çocuk sahibi olan milletvekillerinin, Tokat ilini Parlamento çatısı altında temsil eden vekiller arasında yüzde 74 civarında olduğu dikkate alındığında, Tokat milletvekilleri arasında çekirdek aile yapısının daha belirgin olduğu sonucuna ulaşılabilir.

3.6. Tokat Milletvekilleri Arasında Elit Dolaşım Hızı

Siyasi elit dolaşım süreci de, elit sosyolojisi alanında araştırma yapılırken üzerinde durulması gereken konular arasındadır. Bu konuya dair en önemli bilgileri hiç kuşkusuz, siyasi elitlerin milletvekili seçilme sayısından elde edebiliriz. Hatta bazı sosyal bilimciler elit dolaşım hızını, toplumdaki fırsat eşitliğine ilişkin bir gösterge olarak kabul ederler. Demokratikleşme süreci ile elit dolaşım hızı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu düşünürler (Arslan, 2012-b). Siyasi hayatta elit dolaşım hızı denildiğinde, parlamento-nun yenilenme oranı akla gelir (Arslan, 2013).

Tablo-20: Tokat Milletvekillerinin Milletvekili Seçilme Sayısı

		Sayı	%	Geçerli	Birikimli
Seçilme sayısı	1	75	66,4	66,4	66,4
	2	27	23,9	23,9	90,3
	3	8	7,1	7,1	97,3
	4	2	1,8	1,8	99,1
	5	1	,9	,9	100,0
	Toplam	113	100,0	100,0	

Kaynak: Arslan’ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Bu anlatılanlar dikkate alınarak, Tokat milletvekillerinin milletvekili seçilme sıklığı incelendiğinde, Tablo 20’deki görünüm ortaya çıkar. Bulgulardan yola çıkarak, Tokat milletvekilleri arasında elit dolaşım hızının oldukça yüksek bir düzeyde olduğu sonucuna varılabilir. 1950’den bugüne incelenen 16 dönemin genelinde Tokat milletvekillerinin yüzde 66’dan fazlası yalnızca bir kez milletvekili seçilmiştir. Tokat milletvekilleri arasında iki ya da daha az dönem parlamenterlik yapmış milletvekillerinin toplam oranı yüzde 90’dan yüksektir. Üç ya da daha fazla dönem milletvekilliği yapmış parlamenterlerin oranı ise yüzde 10’un altındadır. Bütün bu bulgu-

lar bir arada değerlendirildiğinde, Tokat'ta dikey hareketlilik kanallarının, göreceli de olsa, açık ve işler durumda olduğu sonucuna ulaşılabilir.

3.6. Tokat Milletvekillerinin Seçildiği Dönem ve Partiler

Sıklıkla vurgulandığı üzere genel seçimler ve yerel seçimler, toplumların siyasi yapısının şekillendirilmesinde belirleyici rol oynar (Arslan ve Baştürk, 2014). Hem genel seçimler ve hem de yerel, katılımcı demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bu seçimlerde bireyler, toplumun siyasi hayatındaki en belirleyici rollerini oynarlar. Seçmenler, seçimlerde sergiledikleri tutum ve davranışlarıyla, ülkenin ve toplumun kaderinin tayininde belirleyici konumdaki merkezi ve yerel siyasi elitleri seçerler.

Tablo-21: Tokat Milletvekillerinin Milletvekili Seçildiği Dönem

	Sayı	%	Geçerli	Birikimli
9. Dönem (1950)	9	8,0	8,0	8,0
10. Dönem (1954)	9	8,0	8,0	15,9
11. Dönem (1957)	10	8,8	8,8	24,8
12. Dönem (1961)	7	6,2	6,2	31,0
13. Dönem (1965)	7	6,2	6,2	37,2
14. Dönem (1969)	7	6,2	6,2	43,4
15. Dönem (1973)	7	6,2	6,2	49,6
16. Dönem (1977)	7	6,2	6,2	55,8
17. Dönem (1983)	6	5,3	5,3	61,1
18. Dönem (1987)	6	5,3	5,3	66,4
19. Dönem (1991)	6	5,3	5,3	71,7
20. Dönem (1995)	7	6,2	6,2	77,9
21. Dönem (1999)	6	5,3	5,3	83,2
22. Dönem (2002)	7	6,2	6,2	89,4
23. Dönem (2007)	7	6,2	6,2	95,6
24. Dönem (2011)	5	4,4	4,4	100,0
Toplam	113	100,0	100,0	

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Toplumsal ve siyasi hayatımıza yön veren demokratik ilkelerin bir gereği olarak her il, sahip olduğu nüfusu ve öteki bazı kıstaslarla ilişkili olarak, merkezi siyasetin Ankara'daki kalbini oluşturan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne vekil gönderir. O ili merkezi siyasi yapı içinde kimlerin temsil edeceğine, o ilin sınırları içinde ikamet eden ve seçme hakkına sahip bireyler kara verirler. Tokat ilimiz, Çok Partili Dönemde gerçekleşmiş olan 16

genel seçimde TBMM'ye toplam 113 milletvekili göndermiştir. Tablo 21'de de görüldüğü gibi Tokatlılar parlamento'ya en çok temsilciyi, On milletvekili ile 11. dönemde göndermişlerdir. İncelenen dönemler bazında Tokat, yasama sürecinde en az 5 milletvekili ile temsil edilmiştir.

Tablo-22: Tokat Milletvekillerinin Milletvekili Seçildikleri Parti

		Sayı	%	Geçerli	Birikimli
Parti	Ak Parti	13	11,5	11,5	11,5
	ANAP	10	8,8	8,8	20,4
	AP	15	13,3	13,3	33,6
	Bağımsız	1	0,9	0,9	34,5
	CGP	1	0,9	0,9	35,4
	CHP	30	26,5	26,5	61,9
	DP	18	15,9	15,9	77,9
	DYP	3	2,7	2,7	80,5
	FP	2	1,8	1,8	82,3
	HP	2	1,8	1,8	84,1
	MHP	6	5,3	5,3	89,4
	MSP	1	0,9	0,9	90,3
	RP	6	5,3	5,3	95,6
	SHP	4	3,5	3,5	99,1
	YTP	1	0,9	0,9	100,0
Toplam	113	100,0	100,0		

Kaynak: Arslan'ın 2014 yılında gerçekleştirdiği araştırmanın verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tokat milletvekillerinin seçildiği siyasi partiler incelendiğinde ise Tokat'ın siyasi yapısına ilişkin bazı önemli ipuçlarına ulaşılır. Arslan'ın da belirttiği gibi çok partili dönemde, Türkiye'nin siyasi ve toplumsal hayatında genellikle sağ siyaset anlayışı egemen olmuştur (Arslan ve Baştürk, 2014). Sol yelpazedeki partilerin de yürütme sürecinde iktidarı elinde bulundurduğu bazı dönemle gözlemlenmiş olsa da, sol siyaset geleneği ülke siyasi hayatında kalıcı olamamıştır (Arslan, 2006). Tablo 22'de de görüldüğü gibi, Tokat'ın siyasi yapısı da Türkiye geneli ile oldukça benzer bir tablo sergiler. Bir başka ifadeyle, bazı dönemler daha belirgin bazı dönemler de daha zayıf olsa da, Tokat'ın siyasi yapısında merkez sağ ve muhafazakâr sağ yelpazeden siyasi partiler belirleyici konumda olmuştur.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada, Tokat milletvekillerinin toplumsal profillerini araştırmak ve bulgulardan hareketle Tokat'ta elit dolaşım sürecinin sosyolojik dinamiklerini ortaya koymak hedeflendi. Bu hedefle bağlantılı olarak, yakın

tarahimizde Tokat milletvekillerinin sergilediği değişim dinamikleri, kısmen de olsa anlaşılmaya çalışıldı. Araştırmanın zaman boyutu 1950'den başlatıldı. 1946 yılı, Türkiye'nin toplumsal ve siyasi hayatı açısından son derece önemlidir. Çok partili demokratik hayata geçiş hususunda ilk adımlar 1946 seçimleri ile atılmış, bu seçimler, "şaiBELİ seçimler" olarak nitelense de, gerçek manada çok partili hayata geçişin gerçekleştirildiği 1950 genel seçimlerinin hazırlayıcısı olması hasebiyle son derece önemlidir. Ülkemizde, 1950'den günümüze toplam 16 genel seçim gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, bu genel seçimlerin sonuçları Tokat ili özelinde incelenmiş, Tokat'a ilişkin bulgular, araştırmacıların daha önceki çalışmalarına da atıfta bulunularak, Türkiye geneline yönelik bulgularla karşılaştırılmıştır. Böylece Türkiye'nin siyasi yapısı içinde Tokat'ın yeri anlaşılmaya çalışıldı.

İllerin milletvekili profillerine yönelik öteki araştırmalarda olduğu gibi bu çalışmada da, teorik ve metodolojik temelde siyaset sosyolojisi ve özellikle de elit sosyolojisinin teori, yöntem ve teknikleri kullanıldı. Teorik açıdan, özellikle, elit teorisinin bir açılımı olan elitist (seçkinci) elit teorisi kullanıldı. Bütün bunlar ışığında ulaşılan bulgular dikkate alınarak, araştırmanın başlangıcında belirlenen soruların cevapları şöylece özetlenebilir: Tokat milletvekillerinin ortalama yaşı 45'tir. Bu ise Tokat milletvekilleri arasında genç, özellikle de orta-genç yaş grubunun önemli bir ağırlığının olduğunu gösterir. Yaş ile ilgili ortanca ve tepe değer hesaplamaları da bu yargıyı destekler doğrultudadır. Bu bulgulardan hareketle, yaş ile aşağıdaki saptamalara ulaşılabilir.

- Tokat'ın siyasi yapısı içinde milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü belirleyici bir etkiye sahiptir.

- Genç (Orta-genç) yaş grubu milletvekili adaylarının, Tokat'tan milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubu bireylere oranla daha yüksektir.

Milletvekillerinin mesleki özgeçmişlerine dair bulgular ise, meslek faktörüne dair başlangıçta ortaya konan sorulara şu cevapları verir: Tokat'ın siyasi ve toplumsal hayatında sivil bürokrat-yöneticilerin belirleyiciliği ön plandadır. Bunları hukukçular (avukat, hâkim ve savcılar) ve çiftçiler izler. Bütün bu bulguların ışığında, başlangıçta meslekle ilgili olarak sorulan sorulara verilen cevaplar şöylece özetlenebilir:

- Bazı meslek grupları, Tokat'ta siyasi elit dolaşım sürecinde daha belirleyici etkiye sahiptir.

- Milletvekili adaylarının hukukçu, Tokat'ta milletvekili seçilmesinde pozitif yönde bir etki yapar.

- Milletvekili adaylarının tüccar ve sanayici olması Tokat'tan milletvekili seçilebilme olasılığı öteki meslek gruplarına oranla arttırır.

- Meslek olarak tüccar ve sanayicilik kökenli olmak, Tokat'tan milletvekili seçilebilmek için pozitif yönde bir etki yapar. Bununla birlikte tüccar ve sanayicilerin Tokat'ın siyasi yapısı içindeki yeri, Türkiye genelinden daha

geri plandadır. Buna karşın, Türkiye genelinden farklı olarak çiftçiler Tokat'ın toplumsal yapısında daha etkin rol oynar.

Cinsiyet faktörü de, Tokat'ta elit dolaşım süreci üzerinde oldukça belirleyici rol oynamaktadır. Erkek milletvekillerinin, Tokat milletvekilleri arasında, yüzde 97,3 gibi ezici bir üstünlüğü olduğu dikkate alındığında, aşağıdaki bulgular kolayca söylenebilir.

- Milletvekili adaylarının cinsiyeti, Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahiptir.

- Milletvekili adaylarının erkek olması, Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar. Bununla birlikte Tokat'ın toplumsal ve siyasal yaşamında gözlemlenen maskülin karakter, Türkiye genelinden daha zayıf düzeydedir.

Araştırmanın bulguları, eğitim faktörünün de, Tokat'ta milletvekili seçilebilme sürecinde önemli rol oynadığını göstermektedir. Araştırma bulguları Tokat milletvekillerinin yüzde 77'den fazlasının üniversite mezunu olduğunu göstermektedir. Bu konu ile ilgili, ilgili başlık altında tartışılan öteki bulgular da dikkate alındığında, şu sonuçlara ulaşılır:

- Eğitim durumu Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahiptir.

- Aldığı eğitimin miktarı arttıkça, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilme olasılığı da artar.

- Üniversite mezunu olmak, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde belirleyici rol oynar. Bununla birlikte, üniversite mezunu olmak Tokat'ta, Türkiye genelinde olduğu kadar etkili değildir.

- Alınan eğitimin türü de milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar.

Milletvekillerinin yabancı dil bilgileri ve mezun oldukları üniversiteler ile ilgili bulgular incelendiğinde, konu ile ilgili olarak başlangıçta sorulan sorulara ilişkin şu cevaplar ortaya çıkar: Tokat milletvekillerinin üçte ikisine yakını en az bir yabancı dil bilmektedir. Öte yandan üniversite mezunu milletvekillerinin büyük çoğunluğu metropol kentlerdeki üniversitelerden mezun olmuştur. Hal böyle olunca:

- Yabancı dil bilmek, Tokat'ta milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar.

- Metropol kentlerdeki köklü üniversitelerden alınan diplomalar, milletvekili adayının Tokat'tan milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar.

Medeni durum ve aile yapısına ilişkin bulgular incelendiğinde ise Tokat milletvekillerinin yüzde 97,3'ünün evli olduğu gerçeği ile karşılaşılır. Milletvekillerinin sahip oldukları ortalama çocuk sayısı ise Türkiye ortalaması-

nın biraz üzerindedir. Hal böyle olunca bu hususta şu sonuçlara ulaşılabilmektedir:

- Milletvekili adayının medeni durumu, Tokat'tan milletvekili seçilmesinde olumlu yönde etki yapar.
- Evli bireylerin, Tokat'tan milletvekili seçilme şansı, bekârlara kıyasla daha yüksektir.
- Çekirdek aile yapısına doğru bir değişim gözlemlense de geleneksel geniş aile yapısı Tokat'ta belli oranlarda da olsa varlığını halen sürdürmektedir.

Tokat milletvekillerinin sosyolojik görünüşüne yönelik bulgular özetlendiğinde, Tokat milletvekilleri arasında da eşitlikçi olmaya bir görünüm ile karşılaşılır. Bazı toplum kesimleri, Tokat milletvekilleri arasında daha fazla temsil edilirken, bazı kesimler toplumsal yapı içindeki oranlarına göre daha az temsil edilmekte, bazı kesimler ise hiç temsil edilme fırsatı bulamamaktadır. Tokat milletvekilleri ile ilgili bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Tokat'ta durumun seçkin (elitist) elit teorisi ile paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılr.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R. (vd.) (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (SPSS Uygulamalı)*, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- ARSLAN, D.A., BAŞTÜRK, S. (vd.) (2014). Siyaset sosyolojisi perspektifinden 2009 ve 2014 yerel seçimlerinin karşılaştırmalı incelemesi. *Akademik Bakış İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 43,1-27.
- ARSLAN, D.A. (2013-a). "Geçmişten Günümüze Artvin Milletvekilleri: 1950'den Bugüne Artvin Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi", *Karadeniz Araştırmaları (Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*. 36, 43-70.
- ARSLAN, D.A., BAŞTÜRK, S ve ARSLAN, G. (2013-b). "Çok Partili Dönemde Diyarbakır Milletvekilleri: Geçmişten Geleceğe Diyarbakır Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 21, 47-84.
- ARSLAN, D.A., KARATAŞ, M. (vd.) (2013-c). "Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Tokat'ın Siyasi Yapısı", *International Journal of Human Sciences*. 10-1,555-609.
- , (2012-a). *Sosyoloji ve Yöntem Yazıları*, Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- , (2012-b). "Mersin Milletvekilleri'nin Sosyolojik Profilleri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi - International Journal of Human Sciences*. 9-2, 587-622.

- Arslan, D. A. ve Arslan, G. (2012-c). "Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Tokat'ın Siyasi Yapısı", *Tokat Sempozyumu* (1- 3 Kasım 2012). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- , (2007). *Elit Sosyolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- , (2006). "12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi Sonrası Türkiye'nin Siyasi Yapısı", *Akademik Bakış, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgızistan-Celalabat İşletme Fakültesi, Uluslar arası Sosyal Bilimler Dergisi*. 11, 1-28.
- , (2005-a). "Educational Bases Of Turkish Democracy: Educational Backgrounds of Turkish Elites", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 8-1, 5-30.
- , (2005-b). "The evaluation of parliamentary democracy in Turkey and Turkish political elites", *Historia Actual On-Line*, (Contemporary History Association - Asociacion De Historia Actual) 3-6, (Revista Electrónica «Historia Actual On-Line», Año III, N° 6, Invierno 2005), <<http://www.hapress.com/abst.php?a=n06a10> >
- , (2004-a). "The theories on the power: Elite theory", *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 6-1.
- , (2004-b). "Türk İktidar Seçkinleri", *Kırgızistan Kommersiyalık Enstitüsü, Akademik Bakış, Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3, 1-9.
- , (2004-c). "Türk Medya Elitleri: Bir Durum Tespiti", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 4- 2, 135-164.
- , (2004-d). Türkiye'nin siyasi ve toplumsal değişme sürecinde ordu ve Türk askeri elitleri. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 6-1, 5-28.
- , (2003-a). "Eşitsizliğin teorik temelleri: Elit teorisi", *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6-2, 115-135.
- , (2003-b). "Elit Teorisi Işığında Günümüz Türk Toplumunun Genel Bir Değerlendirmesi", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 6-2, 5-30.
- , (2003-c). "Çok Partili Dönem Türk Siyasi Elitlerinin Sosyolojik Profilleri", *Jeopolitik Bilimsel Araştırmalar Dergisi*. 2- 7,131-138.
- , (2003-d). "Emergence Of The Turkish Bourgeoisie and Business-Politics Relations in Turkey", *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 5-2.
- , (1995), *Turkish Political Elites: Social Construction of Turkish Political Elites and Top Political Leadership in Turkey*, Guildford: University of Surrey, Department of Sociology.
- BACHRACH, P. - BARATZ, M. (1962). "Two Faces of Power", *American Political Science Review*. LVI.

- ETZIONI, H. E. (1997). *Class & Elites in Democracy and Democratisation*, NewYork: Garland Publishing.
- , (1993). *The Elite Connection*, London: Polity Press.
- FREY, W.F. (1965). *The Turkish Political Elite*, Massachusetts: MIT Press.
- GILBERT, N. (1997). *Analysing Tabular Data*, London: Sage.
- , (1994). *Researching Social Life*, London: Sage.
- HEALEY, J. F. (1993). *Statistics: a Tool for Social Research*, California: Wadsworth.
- HERTZ, R. & IMBER, J. B. (1995). *Studying Elites Using Qualitative Methods*, London: Sage.
- LANDAU, J. M., ÖZBUDUN, E., & TACHAU, F. (1980). *Electoral Politics in The Middle East*, London: Cronm Helm.
- MEISEL, J. (1962). *The Myth Of The Rulling Class: Gaetano Mosca And Elite*, Michigan: University Press.
- MOSCA, G. (1939). *The Ruling Class*, New York: McGraw Hill.
- MOYSER, G. - WAGSTAFFE, M. (1987). *Research Methods for Elite Studies*, London: Allen and Unwin.
- PARETO, V. (1968), *The Rise and Fall of the Elites*, New Jersey: The Bedminster.
- PRESTHUS, R. (1964). *Men at the Top*, New York: Oxford University Press.
- SCOTT, J. (1993). *Sociology of elites*, Aldershot: Elgar.
- , (1990). *A Matter of Record: Documentary Sources in Social Research*, Cambridge: Polity Press.
- TBMM (2003). *TBMM albümü 22. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- TBMM (2000). *TBMM albümü 21. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- TBMM (1997). *TBMM albümü 20. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- TBMM (1994). *TBMM albümü 1920–1991 (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- TBMM (1992) *TBMM albümü 19. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- THOENES, P. (1966). *Elites in the Welfare State*, Toronto: Trans Canada Press.
- TURHAN, M. (1991). *Siyasal Elitler*, Ankara: Gündoğan Yayınları.